

УДК 616.379 – 008.64

БЕР ЛІТИ ОН У КОМПЛЕКСІ ЛІКУВАННЯ ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ

Пічкара Й.І., Голубка Т.В., Крафчик О.М., Басараб С.Ф., Чухран Н.В., Шніцер С.М.
Ужгородський державний університет, м. Ужгород

Ключові слова: цукровий діабет, діабетична полінейропатія, альфа-ліпоєва кислота

Цукровий діабет (ЦД) на сьогоднішній день став актуальною не лише медичною, але і соціальною проблемою для більшості країн. У світі за оцінкою експертів ВООЗ налічується близько 120 – 130 млн хворих на цукровий діабет і кількість їх продовжує зростати подвоюючись кожні 10 років. ЦД є фактором, який збільшує у 2 рази ризик розвитку ішемічної хвороби серця, у 3 рази гіпертонічної хвороби і у двічі збільшує їх летальність. У Закарпатській області на 01.01.2000 р. було зареєстровано 16075 хворих на ЦД, із них 2752 хворіли на інсулінзалежний цукровий діабет (ІЗЦД). Ускладнення були виявлені у 4990 хворих (31%), однак проведені вибіркові обстеження свідчать, що насправді ця цифра є значно більшою.

Як хвороба, цукровий діабет характеризується значним порушенням обміну речовин – вуглеводів,

жирів, білків, що приводить до порушення функції усіх органів і систем, у першу чергу, серцево-судинної та нервової. Найбільш характерним ураженням нервової системи є периферійна нейропатія, на яку страждають більше 1/3 хворих на ЦД. Частота розвитку її та важкість перебігу зростає з тривалістю ЦД і при тривалості хвороби 10 – 15 р. клінічні прояви нейропатії виявляють більше як 60% хворих. Клінічними проявами діабетичної периферійної нейропатії є біль, який посилюється вночі, у спокої, судоми м'язів дистальних відділів ніг, парестезії, "печія" у ділянці підшв, стоп, порушення різних видів чутливості (температурної, тактильної, вібраційної, больової, пропріорецептивної).

Патогенез діабетичної полінейропатії досить складний включає кілька компонентів.

Структурні пошкодження проходять у аксонах, мієліновій оболонці, ендоневральних капілярах, оточуючій сполучній тканині. У основі їх лежить порушення метаболізму та ураження капілярів нервових стовбурів. Метаболічні порушення зумовлені, у першу чергу, токсичним впливом підвищеної концентрації глюкози на нервову тканину, тому частіше і вираженіше буває нейропатія за поганої компенсації ЦД незалежно від його типу. Одним з факторів токсичного впливу гіперглікемії на нервову тканину є глікозилювання білків, що супроводжується пошкодженням білкових молекул у тканинах і приводить до порушення функції мембран, білків – ферментів, рецепторних білків, білків циркулюючих у крові тощо.

Суттєвий вплив на розвиток нейропатії має активація у хворих на ЦД сорбітолового циклу обміну глюкози. Поступлення глюкози у нервову тканину не регулюється дією інсуліну і при гіперглікемії різко зростає. Внаслідок активації альдозоредуктази (ферменту, що забезпечує перехід глюкози у сорбітол, який під впливом сорбітолдегідрогенази перетворюється у фруктозу) йде накопичення сорбітолу і фруктози в клітинах. Це обумовлює розвиток набряку який приводить до деструкції клітин.

Негативний вплив на нервову тканину здійснюється і внаслідок підвищення утворення у хворих на ЦД кетоальдегідів, вільнорадикальних форм кисню. Вільнорадикальний стрес займає провідне місце у патогенезі розвитку діабетичної нейропатії. Наявна у хворих на ЦД гіперглікемія сприяє порушенню метаболізму жирних кислот.

Значне місце у патогенезі полінейропатії належить і порушенню кровопостачання нервових стовбурів, їх ішемії. У хворих на ЦД виявлені органічні зміни у капілярах периферичних нервів (потовщення базальної мембрани, пошкодження ендотелію, агрегація формених елементів крові) і ступінь вираженості їх корелюється з важкістю перебігу нейропатії.

Корекція вказаних патогенетичних ланцюжків має головне місце у лікуванні та профілактиці розвитку діабетичної полінейропатії. Оскільки оксидативний стрес є одним з ведучих, велике значення надається застосуванню антиоксидантів, одним з яких є α -ліпоєва кислота – ліпофільний зв'язувач вільних радикалів, регулятор обміну речовин, коензим комплексу ферментів, котрі прискорюють окисне декарбоксілювання α кислот [1, 2, 3, 4, 5].

Нами проведено клінічну оцінку ефективності використання препарату берлітрон (α -ліпоєва кислота) виробництва компанія Берлін-Хемі. Препарат вводився у дозі 300 мг ранком внутрішньовенно краплинно на 200 мл ізотонічного розчину, а ввечері хворий отримував 300 мг у таблетці (добова доза берлітону складала 600 мг). Поєднане введення препарату нутрішньовенно та у таблетках проводилось 10

днів з послідуочим прийомом препарату у таблетках по 300 мг два рази на день на протязі 2 міс. Враховуючи фармакокінетику препарату така доза його є найбільш терапевтично обгрунтованою, а комбінація різних форм введення – доцільною [2].

Під спостереженням знаходилось 38 хворих на цукровий діабет, із них на ІЗЦД – 20 хворих, на ІНЦД – 18 хворих, чоловіків було 17, жінок – 21. Виражений больовий синдром спостерігався у 21 хворого, порушення чутливості (температурної, больової, вібраційної) було у всіх хворих, із них у 26 осіб вираженого ступеню. У всіх обстежених хворих були порушення трофіки шкіри на стопах у вигляді гіперкератозу, сухості, потовщення ногтей, а у 12 хворих – трофічні виразки на стопах різної вираженості, тобто у них був наявний синдром діабетичної стопи. У 5 хворих внаслідок вираженого порушення трофіки та больового синдрому були затруднення у ходьбі. У 2/3 обстежених хворих виявлено порушення жирового обміну у виді гіперхолестеринемії 7 – 12 ммоль/л (у середньому 9.5 ± 1.4 ммоль/л), гіпертригліцеридемії 1.9 – 3.0 ммоль/л (у середньому 2.31 ± 2.8 ммоль/л).

Після проведеного 14 денного курсу лікування позитивний ефект у цілому по групі спостерігався у 34 хворих (89%). У 4 хворих не відмічалось покращання суб'єктивного стану та лабораторних показників. Погіршення стану у пацієнтів не відмічалось. Побічних ефектів як при внутрішньовенному так при вживанні таблетованої форми препарату не було. Суб'єктивно хворі відмічали зменшення або повне зникнення болей у ногах – 34 чол. (89%), зменшення або зникнення парестезій у ногах – 32 чол. (84%), зменшення слабкості у м'язах нижніх кінцівок – 31 чол. (81.6%). Слід відмітити, що у цих хворих покращувалась координація при ходьбі, вони краще “відчували землю”. Хворі відмічали більшу витривалість при фізичному навантаженні, загальне покращення фізичних кондицій різної вираженості.

До лікування майже у всіх хворих (94.7%) спостерігалось порушення чутливості: вібраційної у 36 осіб (94.7%); температурної у 30 осіб (78.9%); больової у 28 осіб (73.7%). У більшості хворих була комбінація порушення кількох видів чутливості. Після курсу лікування покращення чутливості спостерігалось у більше як 2/3 хворих і порушення чутливості залишалось: вібраційної у 9 хворих (23.7%); температурної у 7 хворих (18.4%), больової у 6 хворих (15.8%).

Таким чином, лікування берлітіоном у більшості хворих супроводжувалось покращанням суб'єктивного самопочуття – зменшення болей, покращання чутливості.

Після проведення курсу лікування берлітіоном у 33 хворих (86.8%) відмічено зменшення сухості шкіри, покращання трофіки, мілкі виразки заживали повністю, а більші – частково, у них

покращувалась епітелізація. Такий позитивний вплив препарату мабуть зумовлений покращанням трофіки нервової тканини і, як наслідок, нормалізацією перебігу запального процесу та заживлення виразок [4].

Позитивна зміна суб'єктивних відчуттів підтверджувалась динамікою лабораторних показників – холестерину, тригліцеридів, β - ліпопротеїдів. Середній рівень холестерину у хворих на початку лікування складав 9.5 ± 1.4 ммоль/л, а тригліцеридів – 2.31 ± 0.8 ммоль/л. Через 2 тижні лікування рівень холестерину зменшувався до 8.0 ± 0.9 ммоль/л, а тригліцеридів – до 1.9 ± 0.7 ммоль/л ($p < 0.1$). Отримані результати

дозволяють говорити і про позитивний вплив берлітіону на ліпідний обмін.

Таким чином, дослідження показали високу ефективність берлітіону (α - ліпоєвої кислоти) у лікуванні нейропатії у хворих на цукровий діабет, що проявилось у значному покращанні усіх видів чутливості та функції ходьби. Препарат сприяє відновленню температурної, больової та вібраційної чутливості, покращанню трофіки і заживленню виразок на стопах, має ліполітичну дію. Отримані результати дослідження дозволяють рекомендувати широко застосовувати берлітіон у комплексі лікування нейропатій та синдрому діабетичної стопи у хворих на цукровий діабет.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирієнко Д.В., Боднар П.М., Щербак О.В. Терапія препаратами альфа-ліпоєвої кислоти (еспа-ліпоном) діабетичної автономної невропатії серця // Ліки. – 1998. – № 2. – С. 19 – 24.
2. Науменко В.Г. Берлітіон в леченні діабетической нейропатии // Український медичний часопис. – 1999. - № 6. – С. 98 – 102.
3. Сергієнко О.О., Урбанович А.М., Кривко Ю.Я., Маркевич Ю.О. Лікування діабетичної периферичної полінейропатії (огляд літератури і власні спостереження) // Ендокринологія. – 1999. – Т.4, № 1. – С. 86 – 96.
4. Скибун В.М. Лікувальний ефект еспа-ліпону в терапії діабетичної стопи // Ліки. – 1998. – № 2. – С. 89 – 92.
5. Хворостинка В.Н., Моисеєнко Т.А., Москаленко О.И. Эффективность берлітіона в леченні діабетических нейропатий // Ендокринологія. – 1999. – Т.4, № 2. – С. 296.

SUMMARY

BERLITION IN THE COMPLEX OF TREATMENT OF DIABETES MELITUS PATIENTS

I.I. Pichkar, T.V. Golubka, O.M. Krafchyk, S.F. Basarab, N.V. Chuhran, S.M. Shnitser

In the given article it is shown that the making use of berliton (alfa – lipoic acid, Berlin-Chemie company) positively influences the course of the disease, restoring the functional ability of nerves; it betters all types of sensitiveness and function of walking, decreases the pain syndrome, betters the trophic tissue, normalises the fat metabolism.